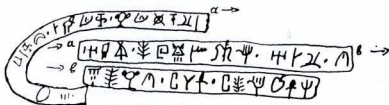

Η ΑΡΓΥΡΗ ΠΕΡΟΝΗ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΥ ΣΠΗΛΙΟΥ

(Μια περίπτωση Γραμμικής Α)

Γιώργος Πολύμερος

Γλωσσολόγος - Ιστορικός - Συγγραφέας

Το θέμα έχει απασχολήσει πολλούς επιστήμονες, οι οποίοι όμως δεν συμφώνησαν ως προς το τι μπορεί να αφορά το κείμενο της περόνης. Ανάμεσα σ' αυτούς είναι και ο Γάλλος καθηγητής Paul Faure, ο οποίος –είναι αλήθεια– πλησίασε πάρα πολύ στην απόδοση των ήχων, χωρίς όμως να επιτύχει στην ανάγνωση.

Πιο συγκεκριμένα, ο Γάλλος καθηγητής ανέγνωσε: SIROTIKE[RO]RE, SIROJOSI, DAKUMIJO, QAMIKA NARA, AWARI, TESUDESEKENO ADARA, TIDITEGATI TASARO TATENOKERORE.

Η απόδοση κατά τον Paul Faure είναι: Ο δεινά κέλωρ Σίροντις (?) του Σίριοι, Λασκίμιος (?), ταμινάρας (?), αϊαφι (?), τεύξια εδεήθη (?) εκείνο, Αδάλα, τινδιθέστρατι (?), Θασσαλός, κέλωρ Τάτενος, [έτευξα?].

Τα πολλά ερωτηματικά δείχνουν πως ο Γάλλος καθηγητής δεν είναι καθόλου σίγουρος για τη μετάφρασή του (βλ. Αρχαιολογία 60 [Σεπτ. 1996], σ. 96). Θα κινηθούμε με βάση την ορθότερη ανάγνωση, αυτήν του Paul Faure, και θα προβούμε σε μικρές μόνο διαφοροποιήσεις.

Αν θέλουμε να πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά, πρέπει να ξεκινήσουμε από το τέλος προς την αρχή, όσο κι αν αυτό φαίνεται παράδοξο. Η τελευταία φράση, 𐀀𐀁𐀂𐀃𐀄 = *tatenokerore*, δεν έχει αποδοθεί σωστά. Το πρώτο συλλαβόγραμμα, 𐀀 , αποδίδει όντως τον ήχο *ta*. Το δεύτερο, 𐀁 , πράγματι αποδίδει τον ήχο *te*. Το τρίτο, 𐀂 , ομοίως τον ήχο *no*. Για το τέταρτο, όμως, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Πρόκειται για το σχήμα 𐀃 , το οποίο στη Γραμμική Β αποδίδει τον ήχο *ti*. Αλλά και για το πέμπτο σχήμα, 𐀄 , έχουμε αντιρρήσεις. Ο Paul Faure, στο συλλαβητάριο το οποίο δημοσίευσε στο τεύχος 60 του *per. Αρχαιολογία* πολύ σωστά αποδίδει στο σχήμα τον ήχο *za*. Εδώ όμως διαβάει *ro*. Και δεν απομένει παρά το σχήμα 𐀅 , το οποίο αποδίδει όντως τον ήχο *re*. Επομένως, έχουμε να κάνουμε με τη φράση *tatenotuzare*.

Στο σημείο αυτό, είναι αναγκαία μια μικρή παρένθεση, για να επισημάνουμε ότι, τόσο στην ερωτηματική γραφή της Κρήτης όσο και στη Γραμμική Α, οι συλλαβές του Ζ αποδίδουν και τις συλλαβές του στ. Με αυτή τη διευκρίνιση τακτοποιούνται πάρα πολλά πράγματα και η ανάγνωση γίνεται ευχερέως. Κραυγαλιό παραδείγμα

η αιγιματική επιγραφή της Γραμμικής Α Nokukenasaryza 20, η οποία διαβάζεται: (α)νω(ά)νω χήνας αρίστας 20, ή η επιγραφή *apifarekanejami ijazakisenuitisutide* (βλ. Αρχαιολογία 60 [Σεπτ. 1996] και 66 [Μάρτ. 1998], σ. 36), η οποία μπορεί πια να διαβαστεί ως εξής: *απύφερε* (πρβλ. *απύδωκε* της Γραμμικής Β), (ι)κνεϊας μοι υγιός(ς) στάχεις ενπι(α) σοι τάδε. Στο τελευταίο παράδειγμα έχουμε και μια απόδειξη για το τι είναι το χρυσό αντικείμενο πάνω στο οποίο βρισκόταν η επιγραφή, και για το οποίο υπήρχε έντονη διχονομία. Είναι ενυίο και όχι περόνη, όπως υποστηρίζουν ορισμένοι.

Ας ξαναγυρίσουμε στο κείμενό μας. Επομένως, η φράση *tatenotuzare* μπορεί να διαβαστεί: *τα τεινω θύσταρε*. Η λέξη *θύσταρε* μπορεί να είναι έτσι ή μπορεί να προφερόταν και *θύσταρι* (πρβλ. *Edomeneu* = *Ιδομενεύς*, *dipa* = *δέπας*). Είναι σίγουρα δοτική. *θύστας*, όπως μας πληροφορεί ο Ηούχιος, ήταν ο ιερέας «παρά Κρήσι». Φρονώ ότι πρέπει να αναγνώσουμε την ανάγνωση από το τέλος προς την αρχή.

Έχουμε τη λέξη 𐀆𐀇𐀈 , την οποία θα συναντήσουμε καθώς ο κύκλος θα είναι έτοιμος να κλείσει. Λόγοι οκομιτότητας με αναγκάζουν να την εξετάσω εδώ. Η ανάγνωση του Paul Faure είναι *tasaro*. Τα δύο πρώτα συλλαβόγραμμα αποδίδουν όντως τους ήχους *ta-sa*, όχι όμως και το τρίτο. Πρόκειται πάλι για το συλλαβόγραμμα 𐀈 , το οποίο έχει την αξία *za* = *στα*. Επομένως: *Ta-sa-za* = *Tasasta*, επειδή *za* = *sta*. *Tasasta* = *Tasasatha*, επειδή *t* = *θ* (πρβλ. *Tatomo* = *σταθμός*, Γραμμική Β). Επομένως, *Tasasatha*, απ' όπου *t* = *άσασθα* = *τα άσασθα*. Η λέξη προέρχεται από το πανάρχαιο ρήμα *dw*, απαρήμερο μέσω μελλοντός *άσασθα*, ενώ το απαρέμφατο μέσω αορίστου είναι *άσασθα*, και σημαίνει «αυτά που δίδουν το αίμα τους προς κορεσμόν της θεότητας». Επομένως, μέχρι εδώ έχουμε αναγνώσει: ...τα άσασθα τα τεινω θύσταρι.

Εδώ όμως θα εγκαταλείψουμε το τελευταίο μέρος της επιγραφής, για να μεταφερθούμε στο πρώτο. Η ενότητα είναι: $\Psi\eta\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}$, και ο Paul Faure διαβάζει: *sirotkhe[ro]*. Σύμφωνα με τα όσα έχουμε πει για το σχήμα \uparrow , προκύπτει: *sizatlkezare*, και όρα *sizatlkezare* (πρόβλ. *μαζός* = *μαστός*). Αυτό διαβάζεται: *su oisba ti akéstari* (ακέστας ή ακέστωρ = *ιατρός*).

Η επόμενη ενότητα είναι $\Psi\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}$, και η μεταγραφή του Paul Faure: *sirofisi*. Αντικαθιστούμε το *ro* με το *za* (*στα*) και έχουμε *sizislajosi*. Αυτό δεν είναι παρά η ελληνικότητα της φράσης: *su oisba oios η*. Η υποκατάληξη (*η*) του ρήματος *oios* δεν πρέπει να μας ξενίζει: είναι συνθησάπτη στην αρχαία ελληνική γραμματεία (π.χ., το αποδιδόμενο στον Πιττακό: «Γελά ο μωρός καν τι μη γελοῖον η», ή το «Εις, εμοί μύοιοι, εὐν ἀριστος η», του Ηρόκλητου).

Επομένως, μέχρι εδώ έχουμε αναγνώσει:

Συ οίσθα τι ακέσταρι / συ οίσθα οίος η
..... /
..... Τ' άσασθα / τα τείνω θύσταρι.

Είναι προφανές ότι έχουμε να κάνουμε με ένα στιχογράφημα, ενώ –κι εδώ είναι το καταπληκτικό, αλλά και η απόδειξη ότι πρόκειται για ελληνική γλώσσα– αρχίζει να διαφαιίνεται και ένα είδος ομοιοκαταληξίας, καθώς ο πρώτος και ο έκτος στίχος καταλήγουν με ομοιο τρόπο.

Η επόμενη ενότητα είναι η εξής: $\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}$, και από τον Paul Faure έχει αποδοθεί: *dakumijo gamikanara*. Η πρώτη λέξη δεν μπορεί παρά να είναι το ρήμα *διακομίζω*, ενώ ακολουθεί η έκφραση *γαμικά* (*γυνα*). Η λέξη *γαμικά* σημαίνει «τα του γάμου». Τα πράγματα περιπλέκονται κάπως στη λέξη (*γυνα*). Το πιθανότερο είναι να πρόκειται για τη λέξη *όναρα* (ενικός: *τό όναρ*). Κάτι τέτοιο θα ήταν λογικόφανές, επειδή η λέξη *όναρα* έχει ως επιθετικό προσδιορισμό τη λέξη *γαμικά*. Τα όναρα όμως διακομίζονται; Όχι βέβαια. Άρα θα πρέπει να ψάξουμε για κάτι άλλο. Το *Ομηρικών Λεξικών* του Πανταζίδου μάς βοηθάει αφάνταστα, καθώς μας πληροφορεί ότι η λέξη *όναρα* (στον ενικό *όναρο* ή *όναρ* ή *όναρ*) σημαίνει τα ευχάριστα, τα πολύτιμα, τα ευφρόσυνα πράγματα, και, μάλιστα, τα εδέσματα, τα ηδύσματα και τα νόστιμα φαγητά. Επομένως, έχουμε κάνει ένα ακόμη βήμα.

Δεν απομένουν πια παρά δύο στίχοι. Ο ένας παρατίθεται ευθύς αμέσως: $\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}$. Δυστυχώς, από την πρώτη λέξη, $\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}$, έχει χαθεί ένα συλλαβόγραμμα, καθώς η περσινή σ' εκείνο το σημείο είναι στασιμένη, και μόνο υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε για το νόημά της. Πάτως, οι ηχοί είναι (*jawari*). Πρόκειται άραγε για τη λέξη *αγιπίοι* = γύπες; Δεν μπορούμε να είμα-

στε σίγουροι. Επομένως, αφήνουμε τη λέξη ως έχει και προχωρούμε σε πολύ ευκολότερο δρόμο.

Οι επόμενοι ηχοί είναι *tesudeskenoadaara*. Η συλλαβή *ra* αποδίδει και τον ηχο *la* (π.χ. *tarazororo* = θαλασσοπόρος, *riara* = φίλοι = Γραμμική Β). Άρα διαβάζουμε: *θεσού (ή θύσω) δ' ες εκείνω άδαλα*. Η λέξη *άδαλα* ανήκει στη Δυρική διάλεκτο. Η μορφή της στην ιωνική διάλεκτο είναι *άδαλη*. Ο ενικός είναι το *άδαλές*, και σημαίνει «το αρτιμελές» ή «το λιγές». Το να είναι τα ζώα της θυσίας αρτιμελή ήταν κάτι το αυτονόητο στην αρχαία Ελλάδα. Ήδη όμως έχουμε διαβάσει έναν ακόμη στίχο, και θα μου επιτρέψετε να επαυλώσω τα όσα μέχρι τώρα έχουμε μεταφράσει:

Συ οίσθα τι ακέσταρι / συ οίσθα οίος η
διακομίζω γαμικά όναρα
αωαρί θύσω δ' ες εκείνω άδαλα
..... Τ' άσασθα / τα τείνω θύσταρι.

Παρατηρούμε ότι ο τρίτος με τον τέταρτο στίχο έχουν μια υποτυπώδη ομοιότητα ως προς την κατάληξη, κάτι που δείχνει ότι ο γραφέας εκείνης της εποχής προσπαθούσε –και το κατάφερε– να συνθέσει ένα αριστογράφημα. Ακόμη, παρατηρούμε ότι ο προσεγγίζων απευθύνεται προς κάποιο πρόσωπο (*ιερέα* ή *ιερέα*) με τις φράσεις *su oisba...*, ενώ από τη δοτική *εκείνω* διαφαίνεται ότι υπάρχει και μια αρσενική θεότητα. Όμως, οι αρχαίοι Έλληνες συνήθιζαν να λατρεύουν δύο θεούς σε κάθε ναό και σε κάθε σπήλαιο. Φαίνεται, λοιπόν, πολύ πιθανό να περιβόημε να αναφανεί μια ακόμη θεότητα από το τμήμα που απομένει: $\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}\text{-}\text{H}$.

Η επόμενη ενότητα αποτελείται από οκτώ συλλαβές. Ο Paul Faure διάβαζε: *Tiditeqatitasaro*. Ήδη έχουμε εξετάσει το τελευταίο τριούλλαβο τμήμα, και αφού αντικαταστήσαμε το *ro* με το *orbo za* = *sia*, καταλήξαμε στην ανώνυμη τ' *άσασθα*. Το υπολειπόμενο τμήμα εύκολα αναγνωρίζεται ως σημείωση: *τη δήτ' Εκάτη*.

Επομένως, ολόκληρο το ποίημα έχει ως εξής:
συ οίσθα τι ακέσταρι / συ οίσθα οίος η
διακομίζω γαμικά όναρα
αωαρί θύσω δ' ες εκείνω άδαλα
τη δήτ' Εκάτη τ' άσασθα / τα τείνω θύσταρι.

Συμπεράσμα: κάποιος ή κάποια ζητάει πληροφορίες, από το νεκρομαντείο του Μαύρου Σπηλίου, για το ποιος είναι ο ιατρός (ακέστας ή ακέστωρ), προκειμένου να θεραπευθεί ισώς μια ασθενής, η οποία εμποδίζει τη γονιμότητα. Μια άλλη άποψη είναι ότι κάποια νεαρή ζητάει να μάθει ποιος είναι ο μέλλον σύζυγός της, καθώς η λέξη *κέστρο* σημαίνει τον νέο άνδρα (Ηούχιος). Η δική μου γνώμη είναι ότι πρόκειται για την πρώτη περίπτωση.

The Silver Fibula from Mavro Spelio: an Example of Linear A Script

G. Polymeris

Many scholars have dealt with this subject so far, however they have not agreed on what the text, incised on the fibula, refers to.

Some argue that the text refers to a male or female who asks information from the oracle of the dead about the proper doctor who can cure a certain disease that makes a woman barren. Others have the opinion that this inscription is about a young woman who wants to know the identity of her future husband, a scientific version also shared by the author of this article.

Οδηγός προφοράς γραμμικών γραφών*

1.	Οι συλλαβές του π αποδίδουν και τις συλλαβές των β, φ. Παραδείγματα: <i>puo</i> = φυτό, <i>pepe</i> = φέρε, <i>pasireu</i> = βασιλεύς.
2.	Οι συλλαβές του τ αποδίδουν και τις συλλαβές του θ. Παραδείγματα: <i>liprode</i> = τρίποδος, <i>torake</i> = θώρακες.
3.	Οι συλλαβές του κ αποδίδουν και τις συλλαβές των γ, χ. Παραδείγματα: <i>kako</i> = χαλκός, <i>Aikeu</i> = Αιγυός.
4.	Οι συλλαβές του ρ αποδίδουν και τις συλλαβές του λ. Παραδείγματα: <i>tarazororo</i> = θαλασσοπόρος, <i>Auro</i> = Λύρος.

* Βλ. σχετικό πίνακα στη σ. 65.